

2. Головін Р.Г. Особливості реалізації заходів державного антикризового управління в провідних країнах світу.
3. Плешакова Н.А. Світовий досвід антикризового регулювання в зарубіжних країнах. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4332>
4. Crisis Management in Unprecedented Times. URL: <https://www.clearygottlieb.com/news-and-insights/publication-listing/crisis-management-in-unprecedented-times>

Патицька Х.

к.е.н, старший науковий співробітник

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»

ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Криза, спричинена поширенням пандемії Covid-19, характеризується безпрецедентним масштабом та є унікальною як у контексті впливу на сфери життєдіяльності людини, так і щодо свого територіального поширення. Попри сильні короткочасні соціальні, економічні та політичні шоки, ковідкриза матиме і довгострокові наслідки для економіки, зокрема у сфері розвитку людського капіталу, продуктивності праці, публічного управління та фінансів внаслідок зміни поведінки людей та активізації процесу цифровізації.

Експерти ОЕСР, аналізуючи вплив кризи Covid-19 на економіку, зауважують асиметричний вплив пандемії на різні території, що вимагає вертикальної координації та збалансованого підходу до боротьби із кризою та її наслідками. Водночас одним з ключових ризиків в умовах сьогодення є характер реакції національних урядів на кризові явища, адже вона спрямована на подолання найгостріших «точкових» проблем та має короткострокову перспективу. Така поведінка несе з собою загрозу втрати стійкості соціально-економічних систем на різних рівнях.

Прикладом територіально асиметричного впливу пандемії є її поширення у США: якщо на перших етапах кризи осередками ураження були великі міста-мегаполіси, то у подальшому тренди змінилися, і у другій половині 2020 р. на «передові» позиції вийшли сільські округи з нижчим рівнем щільності населення та віддалені від великих міських центрів [3].

Дослідження розвитку територіальних громад в умовах мінливості економіки та кризи 2020 р. дозволяє виділити територіальні громади, економіка яких найбільше постраждала від впливу ковідкризи: територіальні громади, економіка яких сформована навколо туристичної галузі та великі міста – центри регіонів та столиці країн, де порівняно високий ризик порушення створених ланцюгів доданої вартості та виробничих процесів [1].

Аналізуючи світові тенденції розвитку територіальних громад в умовах пандемії та мінливості економіки, варто акцентувати увагу і на фінансовому аспекті проблеми. Так, внаслідок проведеного спільного опитування Комітету регіонів ЄС та ОЕСР 300 представників регіональних та місцевих органів управління у 24 країнах ЄС було виявлено негативні очікування більшості щодо формування та виконання місцевих бюджетів у коротко- та середньостроковій перспективі з падінням рівня доходів та зростанням видатків (при цьому, особливий акцент респонденти роблять саме на вплив

кризи на доходи місцевих бюджетів, а основне падіння доходів вбачають у зниженні податкових надходжень (пік якого, за прогнозами [3], припадає на 2021-2022 рр.)). Цікаво, що зі зростанням кількості жителів територіальних громад зростає і частка опитаних респондентів, які мають вкрай негативні очікування щодо впливу кризи на фінансову спроможність місцевих бюджетів. Національна ліга міст США вказує на негативний вплив наслідків ковідкризи на розвиток міст у країні, який у 2020 р. супроводжувався втратою 21,6% власних доходів місцевих бюджетів [4].

Водночас, аналізуючи вплив ковідкризи на розвиток місцевих бюджетів, встановлено зростання очікувань представників регіональних та місцевих органів управління на фінансову підтримку з центру (рис. 1).

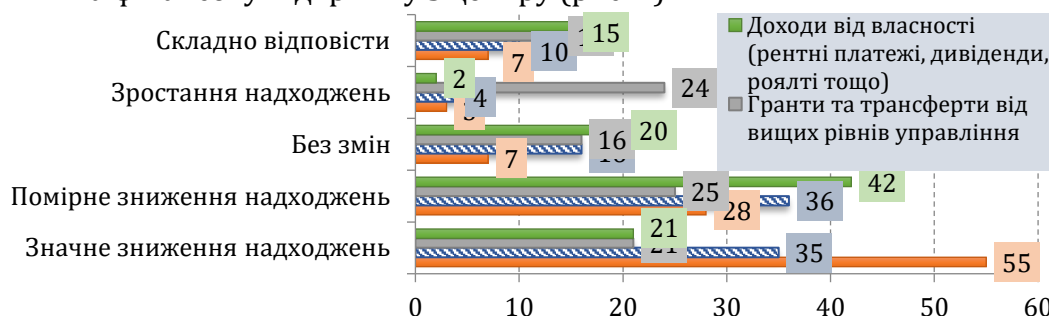

Рис. 1 - Очікування респондентів – представників регіональних та місцевих органів управління у 24 країнах ЄС щодо впливу ковідкризи на доходи місцевих бюджетів, 2020 р., %

Джерело: на основі [2]

Примітним є передбачення значного зниження податкових надходжень (55% опитаних) та платежів за місцеві публічні послуги (35%) до місцевих бюджетів, яке веде до зниження фінансової спроможності регіонів та територіальних громад. Натомість високий показник очікувань респондентів щодо зростання грантів та трансфертів із центрального рівня до місцевих бюджетів у період кризи (24%) свідчить про поведінку «перекладання відповідальності» з органів самоврядування та акцентування на ролі держави як суб'єкта забезпечення економічної та соціальної безпеки її громадян.

Загалом вплив ковідкризи на розвиток місцевих фінансів суттєво різниться як між окремими країнами, так і за рівнями управління, регіонами та територіальними громадами. Наслідки такого впливу залежать від п'яти чинників, серед яких: *рівень децентралізації*, зокрема в частині розподілу видаткових повноважень, оскільки роль територіальних громад в управлінні кризою та забезпеченні власного економічного розвитку суттєво варіюється залежно від покладеної на них відповідальності; *склад та структура доходів місцевих бюджетів*, зокрема їх чутливість до економічних коливань; *рівень «фіскальної гнучкості»*, тобто спроможності органів місцевого самоврядування пристосувати власні бюджети до кризових умов; *фінансові умови розвитку територіальної громади* (поточний баланс бюджету, місцевий борг, бюджетні резерви); *обсяг, стабільність та ефективність бюджетної підтримки розвитку територіальних громад з вищих рівнів управління* [3].

Акцентуючи на вищенаведених чинниках, можна зробити висновок: попри певні закономірності розвитку територіальних громад в умовах ковідкризи, які результатуються схожими реакціями економік на відповідні впливи, у різних країнах, регіонах та територіальних громадах спостерігатимуться певні відмінні реакції на

кризові явища. Відтак, зважаючи на тенденції розвитку територіальних громад та очікування представників органів місцевого самоврядування у країнах світу, цікавим є їх порівняння із вітчизняними умовами, що дозволить підтвердити або нівелювати окремі аспекти сучасного стану функціонування органів місцевого самоврядування на локальному рівні та визначити чинники і особливості процесу «пристосування» до кризових явищ в українських реаліях.

Література:

1. Coronavirus (COVID-19) From pandemic to recovery: Local employment and economic development. OECD, 2020. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=130_130810-m60ml0s4wf&title=From-pandemic-to-recovery-Local-employment-and-economic-development.
2. Share your experience: How is COVID-19 affecting regions and cities? CoR-OECD Survey Questionnaire, 2020. URL: <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/ECON-cor-oecd-survey-covid-19.aspx>.
3. The territorial impact of COVID-19: Managing the crisis across levels of government. Tackling coronavirus (COVID-19): Contributing to a global effort. OECD, 2020. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=128_128287-5agkkojaaa&title=The-territorial-impact-of-covid-19-managing-the-crisis-across-levels-of-government.
4. What COVID-19 means for city finance. US National League of Cities, 2020. URL: https://covid19.nlc.org/wp-content/uploads/2020/06/What-Covid-19-Means-For-City-Finances_Report-Final.pdf.

Петруха С.

"Фінанси банківська справа та страхування", 4 курс

ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Науковий керівник - к.е.н., доцент кафедри фінансів Рудик Н.В

ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ В УМОВАХ КАРАНТИНУ: ЗМІНИ У СТРУКТУРІ ТА ПРІОРИТЕТАХ

Економічний та соціальний розвиток країни та її регіонів забезпечується за рахунок бюджетних ресурсів. Головним завданням держави є збалансування доходів над видатками, оскільки суттєве перевищення видатків на доходами призведе до економічної кризи, зростання державного бюджету, дефіциту бюджетів всіх рівнів. Проблеми з формуванням податкових надходжень в умовах пандемії коронавірусу, блокування економічної діяльності в країні та впливу на економіку України численних зовнішніх шоків посилюють наявні загрози для стабільності державних фінансів України. Тому дослідження податкових надходжень Зведеного бюджету України є актуальним питанням на часі.

Дослідженням проблем формування податкових надходжень в умовах пандемії займалися такі науковці, як С.Кулицький, Т.Городецька, В.Мовчан, А.Поровай, Д.Заха та інші.

Було проведено аналіз податкових надходжень Зведеного бюджету України за I-IV квартал 2018-2019 року та IV квартал 2020 року здійснено прогноз на 2021 рік на основі індексу сезонності (рис.1).